

سه شاخه مسیحیت ارتدوکس، کاتولیک و پروتستان

سه شاخه مسیحیت ارتدوکس، کاتولیک و پروتستان به چه معنا هستند و چگونه به وجود آمدند و چه تفاوت‌هایی دارند؟...

سه شاخه مسیحیت ارتدوکس، کاتولیک و پروتستان به چه معنا هستند و چگونه به وجود آمدند و چه تفاوت‌هایی دارند؟

مسیحیت به سه فرقه بزرگ: کاتولیک، ارتدکس و پروتستان، نیز فرقه‌های کوچک‌تری تقسیم شده که اولین تجزیه آن تشکیل کلیسای ارتدکس است. ارتدوکس: لفظ اوتدوکس یونانی و به معنای درست اعتقاد است و مخصوصاً در مورد پیروان ایمان مسیحی طبق اعتقاد نامه‌ها و اعتراف نامه‌های فرقه‌های بزرگ مسیحی به کار می‌رود، ولی به عنوان وصف خاص، به پیروان کلیسای اوتدوکس شرقی اطلاق می‌گردد. کلیسای ارتدوکس؛ یعنی جامعه مسیحیت سنتی و مستقیم العقیده.

کاتولیک: کاتولیک به معنای کلی و عمومی است و در اصطلاح دینی مسیحی، در مورد کلیسای عام و جامع گفته می‌شود؛ نیز در مورد کلیسای منشعب نشده قدیم و کلیسای غربی منشعب شده. کلیسای منشعب شده شرقی به نام ارتدوکس و منشعب شده غربی به نام کاتولیک شناخته شده است.

آغاز و عوامل انشقاق: در آغاز که کلیسا به دو بخش ارتدوکس و کاتولیک تقسیم شد، به دو جهت بود:

الف - عامل سیاسی - اجتماعی: به نوشته جان ناس:

«اثر مستقیم فتوحات مسلمانان یک نتیجه عمده به بار آورد؛ یعنی کلیسا را به دو قسمت تجزیه کرد. امپراتور لئو سوم، در قسطنطنیه، پس از آن که لشکر مجاهدین عرب را در کنار بوسفور شکست فاحش داد، برای جلوگیری از خطر نفوذ تعالیم اسلام به بعضی اصطلاحات مذهبی مضمم شد و از این سبب پاپ گرگوریوس دوم را ناراضی ساخت.

امپراتور ملاحظه نمود که اسلامیان و حتی بعضی از خود مسیحیان کلیسا را در معرض انتقاد قرار داده‌اند و احترام به حد پرستش را که نسبت به تصاویر و تمثال مقدس در نمازخانه‌ها معمول می‌شود، نوعی از بت پرستی می‌شمارند. از این رو در سال 726 میلادی فرمانی صادر کرد و نصب تصاویر را در کلیساها قدغن فرمود. این اولین قدمی است که در طریقه صورت شکنی در عالم مسیحیت به ظهور پیوست، ولی این عمل واکنش شدیدی، هم در مشرق و هم در مغرب، به وجود آورد. در مشرق امپراتور با نیروی نظامی فرمان خود را اجرا کرد، ولی در شهر رم به واسطه بعد مسافت از اجرا و حکم قیصر سرباز زدند و پاپ جلسه شورای مذهبی تشکیل داد و فتوایی صادر کرد که هر کس بر خلاف احترام صورت و تمثال، در کلیسا باشد، از جرگه اهل ایمان خارج است و در حقیقت پاپ امپراتور را تکفیر کرد. امپراتور در برابر این عمل برای تنبیه پاپ ناحیه سیسیل در جنوب ایتالیا را از حوزه حکومت پاپ خارج ساخت و تحت امر بطرک (1) یونان قرارداد. شمال ایتالیا در آن وقت به تصرف قبایل «لومبارد» درآمده بود و آنها تهیه حمله و فتح شهر روم را می‌دیدند. از این رو پاپ وضع مشکل و خطرناکی پیدا کرد و ناگزیر از شارل مارتر که در فرانسه لشکر اسلام را شکست داده و شهرت و قدرتی عظیم پیدا کرده بود، استمرار جست... این پادشاه، شارلمانی، که نسبت به کلیسا نهایت احترام را رعایت می‌کرد، اول سال 800 میلادی به روم آمد و در روز عید میلاد مسیح، پاپ لئوسوم تاج امپراتوری را بر سر او نهاد و از آن پس امپراتور مقدس اعلام گردید. این واقعه در حقیقت آغاز انفصال عالم مسیحیت به دو قسمت بود، و چند سال بعد از آن امپراتور روم شرقی (قسطنطنیه) ملقب به لئو پنجم این لقب «مقدس» را برای شارلمانی شناخت و از آن زمان رسماً امپراتوری روم (و با لمال کلیسای روم) به دو قسمت شرقی و غربی منقسم گردید.» (2)

ب - عامل اعتقادی: جان درباره اختلافات اعتقادی بین عالمان کلیسا می‌نویسد:

«اوگوستینوس اصلی را تعلیم داد که روح القدس هم از آب [= پدر] و هم از این [= پسر] متساویا منبعث می‌شود. در سال 589 میلادی شورایی از زعمای کلیسا در اسپانیا تشکیل گردید و متن این اصل را در اعتقاد نامه آتاناسیوسی تحت عنوان و کلمه «فیلیوک»؛ یعنی «ابن» گنجانیدند و اضافه کردند. متکلمان و لاهوتیان کلیسای شرق بر این عمل اعتراض کردند و گفتند: الحاق این کلمه به معنای نفی مصدریت مطلق از ذات باری تعالی است و در حقیقت انکار قدرت کامل الهی می‌باشد، ولی پیشوایان کلیسای غرب در مبدأ «فیلیوک» همچنان ایستادگی نمودند. این کشمکش کلامی چندین قرن بین دو کلیسا معرکه و جدالی شدید بر پا ساخت تا آن که عاقبت در سال 876 شورایی از روحانیان در شهر قسطنطنیه تشکیل شد، و پاپ را به دو دلیل، یکی فعالیت سیاسی و دیگر علاقه‌مندی به اصل فیلیوک، محکوم به خطا ساخت. این فتوا در واقع حق حکومت مطلق بر کلیسا را از پاپ سلب کرد. بالاخره جدایی و انفصال نهایی قطعی بین دو کلیسا در سال 1054 میلادی به وقوع پیوست. در آن سال پاپ روم بطرک قسطنطنیه را تکفیر کرد. بطرک نیز پاپ را ملحد [= کافر] دانست و از آن سال دو شاخه کلیسای کاتولیک [و ارتدوکس] هر یک راه دیگری برای خود پیش گرفتند و استقلال یافتند.» (3)

تفاوت بین ارتدوکس ها و کاتولیک‌ها: مسیحیان به تثلیث معتقدند (اب، ابن و روح القدس)

* از نظر ارتدوکس ها روح القدس ناشی از پدر است، اما کاتولیک‌ها می‌گویند: ناشی از پسر است. (4)

* کاتولیک‌ها برزخ، برات از گمراهی و عدم امکان اشتباه پاپ را قبول دارند، ولی ارتدوکس‌ها قبول ندارند.

* روحانیان ارتدوکس‌ها ازدواج را بر خود حرام نمی‌دانند، ولی روحانیان کاتولیک حرام می‌دانند.

* زبان مقدس نزد ارتدوکس‌ها زبان یونانی است و مراسم عبادی را به این زبان به جا می‌آورند. ولی کاتولیک‌ها به زبان لاتینی.

* رئیس روحانی فرقه ارتدوکس ها را بطریق «خلیفه» ولی رئیس فرقه کاتولیک‌ها را «پاپ» خوانند.

* شکل کلیساهای ارتدوکس چهار گوش است و در دو سطح قرار دارد. قسمت مرتفع آن محل اولیای دین و به منزله آسمان و قسمت پایین محل اجتماع پیروان و به منزله زمین است، ولی در کلیساهای کاتولیک این ویژگی وجود ندارد. (5)

* در کلیساهای ارتدوکس تصاویر عیسی و مریم و قدسیان نقش بسته است و نزد این فرقه مقدسند، اما در کلیساهای کاتولیک از این‌ها خبری نیست و این‌ها مقدس

پروتستان : پروتستان به معنای معترض است. کلیسای پروتستان به جهت اعتراض به عملکرد ناصواب متصدیان کلیساهای کاتولیک از جمله خرید و فروش گناه و بهشت و عفونامه‌های پدران روحانی، به وجود آمد. توماس میشل که خود کشیش مسیحی معاصر است در این باره می‌نویسد: «در حالی که بسیاری از کارگزاران کلیسا مردم را به اصلاح دین فرا می‌خواندند، جریان بخشش‌نامه‌ها مانند توپ صدا کرد، و ایجاد شکاف در کلیسای غربی را قطعی نمود. قضیه از این قرار بود که شماری از واعظان پرشور مناطق مختلف، اروپا را زیر پا گذاشتند و در همه جا اعلام کردند که هر مؤمنی می‌تواند با پرداخت مقداری پول به کلیسا خود را از مجازات باز خرید کند و نجات دهد. در این هنگام «مارتین لوتر» (م. 1546) قیام کرد و در سال 1517 اعلامیه‌ای مشتمل بر 95 ماده پیشنهادی انتشار داد. برخی از پیشنهادها او از نظر ایمان کاتولیک مردود و غیر قابل قبول بود، ولی چیزهای تازه‌ای نیز میان آنها وجود داشت، از جمله:

- نجات فقط از راه ایمان به دست می‌آید.

- کتاب مقدس تنها منبع ایمان مسیحی است .

- نباید معتقد بود که عشای ربانی قربانی است .

- رهبانیت و نذر کردن برای آن باطل است .

- افراد غیر روحانی باید نقش مهم‌تری در مراسم عبادی و رهبری دینی داشته باشند.

- کلیساهای محلی باید از کلیسای روم مستقل شوند...

- برخی از اعمال کاتولیکی مانند اعتراف به گناه نادرست و مردود است .

- باید با کارهای غیر قانونی مانند «بخشش نامه‌ها» و فروش مناصب روحانی برخورد شود.

لوتر درصدد بود کلیسا را طبق تعالیم اصلی کتاب مقدس اصلاح کند (و به این دلیل نهضت وی را «اصلاح انجیلی» نامیده‌اند). (7)

تفاوت بین پروتستان و کاتولیک‌ها:

* پروتستان‌ها با قدرت الهی پامخالفت می‌کنند و برخلاف آنان برای پاپ عصمت قائل نیستند .

* در امور تشکیلات کلیسا دموکراسی را رعایت می‌کنند.

* برخلاف کاتولیک‌ها می‌گویند: مؤمنان برای ارتباط با خدا به روحانیان احتیاج ندارند.

* کشیشان فرقه پروتستان ازدواج را بر خود حرام نمی‌دانند؛ به خلاف کاتولیک‌ها .

* اعتراف به گناه نزد پروتستان‌ها واجب نیست .

* اساس شریعت نزد پروتستان‌ها کتاب مقدس است، نه بیانیه‌های کلیسا، ولی نزد کاتولیک‌ها شریعت از بیانیه‌های شوراهای فتاوی روحانیان نیز اخذ می‌شود.

* این‌ها به برزخ عقیده ندارند، نیز به باکره بودن حضرت مریم معتقد نیستند. (8)

پی نوشت ها :

1 . به رئیس و روحانی فرقه ارتدوکس، بطرک یا بطریق گفته می شود؛ از آن در فارسی به خلیفه (شوری سر خلیفه گری) یاد می گردد.

2 . جان ناس، تاریخ جامع ادیان، علی اصغر حکمت، ص 646 و 645.

3 . همان، ص 647.

4 . تاریخ ادیان و مذاهب جهان، مبلغی، عبدالله، ج 2، ص 784.

5 . همان، ص 790.

6 . جان ناس، همان، ص 649.

7 . توماس میشل، کلام مسیحی، مترجم حسین توفیقی، ص 108 و 109.

8 . مبلغی، همان، ص 792 و